

Entrevista a Neus Català:

“La memòria històrica és un deure, una catarsi que hem de fer”

Natàlia Torrent

Gabinet de Comunicació del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació

Té 92 anys però manté la força intacta, l'esperit jove i el compromís renovat. Neus Català, supervivent del camp nazi de Ravensbrück, es va prometre, en ser alliberada, que faria el possible per evitar que les dones que van morir al camp de concentració caiguessin en l'oblit. I, amb aquest compromís, s'ha mantingut lligada a la política tota la seva vida. Entre els records d'aquella època fosca, Neus Català destaca la ferma solidaritat que va sorgir entre les presoneres i la dignitat de les dones que lluitaven per sobreviure. Es defineix com a catalanista, comunista i feminista, i assegura que cal conèixer el passat per justícia.

Commemoració de l'alliberament del camp de Ravensbrück l'any 2005. Foto: Jordi Bedmar.

Els últims mesos ha rebut premis i reconeixements que... arriben tard?

No arriben tard. Tal com estava Espanya, és normal que aquí les coses no hagin anat com en altres països. Jo tot això ho dedico a les meves companyes que no poden ser aquí i que van morir als camps.

Han passat molts anys, però s'estan fent passes endavant, com ara les lleis de memòria a Catalunya i a l'Estat.

La memòria històrica és un deure, una necessitat, una catarsi que hem de fer. La memòria dels qui van morir, dels qui van lluitar i van ser a la presó per la democràcia... Però els primers que hem fet passos perquè es conegui la veritat i la memòria som els deportats, que el 1963 ja vam fer l'Amical, encara que fos il·legal. La gent sempre va al davant dels polítics. I Catalunya també s'ha situat al capdavant de tot això, sempre ha estat la primera combatuda, la més aixafada; ser català era ser un dimoni..., et condemnaven per ser un catalanista...

Però hi ha qui creu que no s'han de reobrir ferides.

Si tenen les mans netes, no han de tenir por. Només poden tenir por de la memòria els qui tenen coses per amagar... Però no ho fem per venjança, sinó per justícia. Si no sabem què ha passat, què farem? Continuar a mitja llum? No. La història l'han escrita sempre els vencedors, i nosaltres no volem passar per vençuts. Jo no m'he donat mai per vençuda.

El Parlament català farà un pas més, i està previst que debati aviat la futura llei de fosses.

Hi estic d'acord. Tenen tota la raó. Si fos jove i tingués força, aniria a ajudar-los. Són les fosses del silenci; quan han volgut engrandir les carreteres, han aparegut els cadàvers a la cuneta. Això ens ha de servir per a la memòria. No els podem ignorar..., hem de tenir-los com a persones, no com a bèsties... Per respecte als morts.

Vam pecar d'amnèsia durant la Transició?

Es van fer massa concessions. Encara anem transitant des d'allà... Tenim coses bones però vam cedir massa. En aquell moment ja hi havia condicions...; s'hauria pogut fer molt més. Suposo que alguns van pensar que potser els farien ministres, perquè, si no, no es comprèn. Jo no hauria fet mal a ningú, però políticament es podien fer les coses més ben fetes... No volíem venjança, però sí que se sabés la veritat, i no que encara hi hagi alcaldes que ja ho eren durant el franquisme.

Els monuments a Franco, els carrers que encara porten noms de franquistes...

La meua casa de Rubí és de protecció, i a tot arreu hi havia "el yugo y las flechas". Fa uns anys, em vaig enrabiar i els vaig arrencar tots; no en va quedar ni un al meu barri. Jo crec que no ho hem denunciat prou. Diuen que els qui denunciem el franquisme volem guerra; no volem guerra, la guerra ens la van fer a nosaltres. Volem que la gent sàpiga què és el feixisme.

Quina imatge de Ravensbrück no ha pogut esborrar de la memòria?

No es pot oblidar. Quan hi penso, ho veig tot negre, tot brut, un film en blanc i negre; el negre d'escòria, tot negre, les teulades de quitrà... El record que em ve és la foscor.

Però també recordo la dignitat de les dones, que, apallissades, tornaven al barracot sense dir res, sense plorar davant d'ells. Aquella dignitat, voler ser éssers humans i no bèsties, com volien ells, ens va fer sobreviure.

Tampoc no deu haver oblidat la por..

Jo no sé ben bé què és la por, però el que m'atemia és que per culpa meva matessin la del costat. Es va crear una solidaritat molt ferma, i vaig aprendre a respectar, a ser més tolerant... Ens posàvem a fer material bèl·lic i, en comptes de fer 10.000 bales al dia, no en fèiem ni 5.000. Boicotejàvem l'economia. Érem dones de la Resistència, i teníem consciència que ens havien agafat.

Sorprenentment, vostè assegura que també va riure molt al camp...

Jo sempre havia estat de riure, i per a nosaltres allò era com una contraofensiva. Les resistents érem dones alegres, i estàvem orgulloses del que havíem fet. Patíem, però intentàvem no transmetre-ho a les altres.

En què somiaven?

Sempre pensàvem en què faríem quan tornéssim. Estàvem segures que ens matarien però que calia resistir, que no ens podíem deixar caure.

I l'abril de 1944 arriba l'alliberament. Què va sentir?

No vaig sentir res, em sentia buida. Vaig saber que el meu home estava agafat i que no el tornaria a veure, sabia que la meua família era resistent i estava en perill, que els meus sogres també eren resistents... Vaig continuar fent el treball feixuc de la Resistència fins que vaig veure que hi havia joves que podien prendre el relleu.

Anys més tard, les dones de Ravensbrück es van unir per homenatjar les companyes mortes i van aconseguir que el camp fos un lloc de memòria...

Sí, però nosaltres vam trigar 30 anys a poder tenir una cel·la on homenatjar les víctimes espanyoles. Si no hagués estat per nosaltres, ara, a Ravensbrück, hi hauria un supermercat o una autopista.

Què va encendre el seu compromís polític?

La República va arribar en plena joventut, i això va despertar el meu compromís i el de moltes dones. Això va despertar un compromís per les llibertats i per la República. Sempre dic que la República no s'ha mort.

Quan va arribar la guerra, vam veure que ens havíem d'organitzar. Alguns van marxar al front, jo vaig marxar a Barcelona per estudiar infermeria i vaig treballar d'ajudant. Des-

prés vaig marxar a Premià de Mar, a les colònies de nens. Molts eren orfes de la guerra i d'altres havien arribat refugiats des de Madrid o València. Des d'allà vam marxar cap a França.

Aquella jove compromesa ara té 92 anys i en les últimes eleccions tancava una llista electoral.

Per què no? Ja sabia que no sortiria. A mi la política m'ha agradat des de petita; em ve del meu pare.

Vostè continua compromesa als 92 mentre que molts joves reneguen de qualsevol compromís amb la política.

Hi ha hagut 40 anys de franquisme. Els pares, els republicans, han hagut de callar. Avui els pares no fan política a casa, més aviat callen. I el problema dels joves és que no hi ha feina. Els joves es rebel·len a la seva manera.

Molts ni tan sols exerceixen el dret de votar.

Aquesta és una comoditat que ens portarà pel mal camí. No fer política és fer política. Tot és política. I els qui no volen política, no poden queixar-se, perquè s'acontenten amb el que hi ha.

Com es defineix políticament?

Em defineixo com a catalanista i comunista, sóc com era quan era jove. Tinc aquells sentiments, no els he deixat i no veig per què els hauria de deixar. Em defineixo com una

Trobada del Comitè Internacional de Ravensbrück a Barcelona el mes de maig de 2007.
Foto: Eva Guillaumet.

demòcrata, una dona per la pau i les llibertats, una dona pel diàleg i per la memòria dels qui s'han quedat als camps de la mort. Això no es pot oblidar mai, i s'ha de conèixer l'aportació de les dones durant la Segona Guerra Mundial.

Vostè també ha lluitat per donar a conèixer el paper de la dona durant la guerra i pel reconeixement dels seus drets.

Pel que fa als drets de les dones, Catalunya ha anat més endavant... Ja durant la República vam aconseguir el vot, l'avortament medicalitzat... Però hem de continuar sent feministes: els drets de les dones no els pot defensar ningú millor que les dones.

Com valora la situació actual?

Som en un moment difícil; la llibertat que tenim aquí, sempre dic: guardeu-la. Tantes guerres i tanta misèria..., i tants que es fan rics fent tancs, avions de guerra i bombes atòmiques. Estan molt callats, i em fan molta por. S'ha d'estar alerta.

Es pot silenciar la memòria?

No hi ha cap fusell que calli la memòria. Ni els sentiments.